

Dwergkeeshond, Chinese Naakthond en Chihuahua. Ontstaan en achtergrond van hun gedrag.

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant

Kleine hondjes, zoals de Chihuahua, de Dwergkeeshond – ook vaak Pomeriaan of *Pomeranian* genoemd - en de grappig uitziende Chinese Naakthond zijn in de mode. Er zijn bedrijven die zelfs speciaal *teacup* hondjes fokken - die zo klein zijn dat ze in een theekopje passen – om ze voor grof geld te verkopen aan film- en realitysoap sterren. Kostte Chihuahua Tinkerbelle van Paris Hilton nog slechts \$ 3000, voor haar laatste aanwinst, een mini *Pomeranian* van enkele centimeters hoog, legde ze \$ 13.000 neer.

Van alle tijden

Juffershondjes, dameshondjes, schoothondjes, speelgoedhondjes (*toy dogs*) worden ze al eeuwen genoemd vanwege hun grote populariteit onder rijke dames. De door Paris Hilton gecreëerde mode om kleine hondjes als een modeaccessoire overal mee naar toe te nemen en rond te dragen is van alle tijden.

Al in de Middeleeuwen proberen geestelijken een einde te maken aan de gewoonte van – adellijke - dames om overal hun honden mee naar toe te nemen, zelfs naar de kerk. Eind 16^e eeuw schreef William Harrison over kleine, tere hondjes met een open fontanel, die zeer gewild waren onder “gracieuze dames” om ermee te spelen en mee om te tutten, ze tegen hun boezem gedrukt of op hun schoot te houden, ze mee in bed te nemen en ze hun lippen te laten likken. Hoe kleiner ze waren, hoe geliefder en gewilder. Het enige verschil was, dat de hondjes in die tijd niet werden aangekleed. Wel werden ze voorzien van mooie strikken en soms ook op een fraai kussentje rondgedragen.

IGF1 gen

Veel kleine honden zijn door de mutatie in het IGF1 gen een verkleinde, maar even goed geproportioneerde versie van een grote hond. Deze genmutatie heeft al kort na de domesticatie van de wolf plaatsgevonden. Alle kleine honden stammen dan ook – net als de grotere - af van de gedomesticeerde wolf. De Pomeriaan, *Pomeranian* of Dwergkeeshond is een kleine uitgave van een grote spitshond. Dit type langharige, (middel)grote honden met spitse snuit, staande oren en krulstaart kwam vanouds in alle soorten, maten en kleuren voor in Europa en Azië. De uit Duitsland afkomstige spitshonden stonden in de 19^e eeuw bekend onder de naam ‘Spitz’ in Duitsland, ‘Keeshond’ in Nederland en ‘Pomeranian’ in Engeland.

Pommeren

Pomerania was de Engelse naam voor Pommeren, een landstreek in het oosten van Duitsland en noorden van Polen, dat in vroeger tijden deel uitmaakte van het Pruisische Rijk. In de 18^e eeuw is er in verschillende bronnen sprake van honden uit Pommeren, die als een apart type of ras worden beschouwd. Linnaeus (1707-1778) gaf ze zelfs een eigen soortnaam: *Canis Pomeranus*. Uit de *Histoire Naturelle* van de graaf van Buffon (1707-1788) blijkt het om grote spitshonden met lang haar, een krulstaart en staande oren te gaan. Ook James Boswell heeft het in 1764 over een *Pomeranian* als een grote, lompe hond (*a great, lubberly dog*). Vaak werd ook zijn vos-achtige uiterlijk genoemd: in Engeland sprak men dikwijls over de *Fox Pomeranian*.

Twee uit Duitsland afkomstige honden van Sophie Charlotte van Mecklenburg-Strelitz, die huwde met de latere Engelse koning George III, worden vaak genoemd als dwergkeeshondjes van het eerste uur. Zij nam in 1761 twee ‘*Pommeranian dogs*’ met de namen Phebe en Mercury mee naar Engeland. We weten echter niet meer over hun uiterlijk of grootte dan dat ze “*beautiful for that species*” waren. Pas in de loop van de 19^e eeuw wordt duidelijk dat ‘Pomeranian’ ook voor kleine – vaak witte – spitshonden wordt gebruikt.

Koningin Victoria

Rond 1880 verschenen overal in Europa en Amerika spitsen onder verschillende namen op hondentoonstellingen. In die jaren kwamen bij de elite echter kleine hondjes ineens erg in de mode, waaronder ook de kleine versie van de Pomeriaan. Dit had onder meer te maken met de Engelse koningin Victoria. In 1888 nam zij uit Italië een paar kleine, witte spitsjes mee, die tegenwoordig de Italiaanse rasnaam Volpino zouden hebben, maar door de Engelsen als ‘poms’ werden beschouwd. Deze hondjes hoorden al snel tot haar favorieten en kwamen zodoende extra in de belangstelling te staan. Een van deze hondjes, Gina, een wit teefje, werd – hoe kon het ook anders – eerste tijdens de eerste Crufts in Londen in 1891. De New York Times noemde dit hondje ‘*one of the most famous dogs in the world*’.

Ook in de rest van Europa waren de kleinere spits hondjes, in allerlei kleuren, reuze populair. Ieder land en iedere streek had een eigen variant onder een eigen naam. Een Duitse keurmeester, Albert Kull, vond in 1906 de Engelse gewoonte om (dwerg)spitshonden Pomeranian te noemen flauwekul: ze kwamen helemaal niet exclusief uit Pommeren.

Postorderbedrijf

De allerkleinsten onder de spitsen waren Duits en kwamen vooral uit het gebied rond Mannheim, waar de, vooral zwarte, *Zwergspitz* werden gefokt. Daar bevond zich rond 1880 ook een soort postorderbedrijf, dat de hondjes verscheepte die je uit een catalogus kon bestellen.

Omdat klein in de mode was, werd er nu met steeds kleinere spitsjes gefokt. Ging het rond 1880 vaak nog om honden van 20-40 kilo, rond de eeuwwisseling wogen de meeste hondjes tussen de negen en de twaalf kilo. In 1915 waren er twee gewichtsklassen waarin je een *Pomeranian* op een tentoonstelling kon inschrijven: onder of boven de vier kilo. De kleinsten wogen in die tijd nog geen kilo.

Waakhond

De Pomeriaan is dus door selectie op de kleinste spits honden met het klein makende IGF1 gen in relatief korte tijd tot schoothondje gebombardeerd. Maar wat karakter betreft leken ze nog steeds op de multifunctionele spits honden die op boerderijen en trekschepen een taak als deurbel en als waakhond hadden. Ze waren blafferig, wantrouwig naar vreemden en vaak ook bijterig. In 1907 werd het ras in Amerika als ‘*snappish*’ beschouwd. Toch bleven de ‘poms’ tot 1950 vrijwel overal een van de meest populaire kleine hondenrassen. Daarna verdwenen ze geleidelijk wat buiten beeld. Alleen in Amerika bleven ‘poms’ tot op heden onveranderd hoog in de hitlijsten staan.

Beeldjes

Ook de Chihuahua, ’s werelds kleinste hondenras, was oorspronkelijk helemaal geen schoothondje, maar een straathondje dat goed voor zichzelf wist op te komen. In de tweede

helpt van de 19^e eeuw, toen allerlei kynologen op zoek gingen naar ‘oude, nationale rassen’, werden in de provincie Chihuahua in Mexico kleine hondjes ontdekt die wel wat weg hadden van beeldjes en afbeeldingen van hondjes die dateerden uit de tijd dat Amerika nog niet door Columbus ontdekt was. Vervolgens werd gesteld dat de Chihuahua af zou stammen van de Techichi, kleine, kortpotige honden van de Azteken. Omdat de Azteken er nogal wat gruwelijke rituelen op nahielden, zoals mensenoffers, wordt vaak verteld dat deze hondjes waren voorbestemd om geofferd te worden. Recent werd uit opgravingen duidelijk dat in het gebied van de Azteken honden op een identieke wijze geofferd werden als mensen.

Casas Grandes

De plek waar de naar de provincie Chihuahua in Mexico vernoemde hondjes rond 1850 zouden zijn aangetroffen betrof echter de ruïnes van Casas Grandes, in Noord-Mexico. Deze streek werd tussen het begin van de jaartelling tot ongeveer 1450 bewoond niet door de Azteken, maar door een indianenvolk dat Mogollon wordt genoemd naar de nabij gelegen bergen. De Mogollon, zo neemt men aan op grond van archeologisch onderzoek, waren vreedzame landbouwers. In de stad Casas Grandes, die zo'n 2.500 inwoners heeft gehad, stonden huizen die soms zes of zeven verdiepingen hadden. Er was een uitgebreid waterleidingssysteem, een riolering en er waren balspeelplaatsen.

Pueblo cultuur

De uitgestorven Mogollon maakten deel uit van de verdwenen Pueblo-indianencultuur, waarvan archeologische vindplaatsen ook worden aangetroffen in Arizona en Nieuw-Mexico. Er is maar weinig over hen bekend. Tussen 1400 en 1450 werd Casas Grandes om onbekende redenen verlaten. Het gebied werd daarna bevolkt door - ook uitgestorven nomadische - indianen die wellicht van hen afstamden, de Suma, en Spaanse kolonisten.

Zeker is dat de Pueblo-indianen kleine en middelgrote honden hadden. Er zijn skeletten, mummies en afbeeldingen van gevonden. Van diverse Indiaanse volken is bekend dat ze honden vet mestten en opaten, maar of de Mogollon dit ook deden is niet met zekerheid te zeggen. Evenmin is duidelijk of zij mensen en honden offerden: er zijn tot dusver nog niet veel aanwijzingen voor gevonden.

Beringstraat

Aanvankelijk werd gedacht dat de Mexicaanse honden af zouden stammen van in het verre verleden in Amerika gedomesticeerde wolven. DNA onderzoek wees echter uit dat alle honden, ook de autochtoon geachte Amerikaanse, afstammen van gedomesticeerde wolven uit de Oude Wereld. Deze vroegste honden hadden zich zo'n 15.000 jaar geleden gaandeweg over de hele wereld verspreid. Een deel daarvan was meegekomen met de volken die vanuit Azië via de Beringstraat het Amerikaanse continent koloniseerden.

Mitochondriaal DNA

Aangezien de Spanjaarden, die Mexico in de 16e eeuw koloniseerden, allerlei ziektes meebrachten waar de Indianen én hun honden voor een groot deel aan bezweken, werd verondersteld dat de Amerikaanse honderrassen dan wel voornamelijk zouden afstammen van honden die de Spanjaarden hadden meegenomen. Recent onderzoek naar het mitochondriaal DNA van Amerikaanse honden door Van Asch en collega's (2013) wees echter uit dat de Chihuahua's van moederszijde voor zo'n 70% afstamden van honden uit de precolumbiaanse

tijd. Bovendien bleek hun mtDNA – dat alleen via de moeder vererft - grotendeels overeen te komen met mtDNA van een precolumbiaans hondenskelet, waarvan de vindplaats niet is vermeld. De Chihuahua stamt dus voor een groot deel af van de Amerikaanse honden van het eerste uur.

Angst-agressie

In 1904 werd de eerste Chihuahua ingeschreven door de Amerikaanse Kennel Club en in 1923 werd de eerste rasvereniging opgericht. Aanvankelijk waren de hondjes groter dan nu. Ze stonden bekend als ‘game’ wat wil zeggen dat ze terriër-kwaliteiten hadden en niet te beroerd waren om te vechten met andere honden.

Die eigenschappen lijken ze niet door hun huidige schoothondenbestaan te zijn kwijtgeraakt. Uit een onderzoek van Duffy (2008) naar agressie bij hondenrassen bleek dat de Chihuahua in de hoogste regionen staat wat betreft agressie naar vreemden, naar andere honden én naar de eigenaar. Eigenaars worden relatief vaak gebeten. Duffy tekent daar echter bij aan dat de Chihuahua ook bijzonder hoog scoort op angst en dat de agressie dus angst-gerelateerd is. Wie een Chihuahua zo nodig kleertjes aan moet trekken, mag dus wel op zijn vingers passen als dit lief-ogende hondje dit griezelig vindt.

Deels Mexicaan?

Van de Chinese Naakthond is ook wel verondersteld dat hij voor een deel een Mexicaan is. Toen kynologen in de 19^e eeuw in Noord-Mexico op zoek gingen naar geschikte Chihuahua's ten behoeve van de fokkerij, kwamen ze daar ook naakthonden tegen. In de twintiger jaren van de 20ste eeuw raakte de Amerikaanse Chihuahua-expert Ida Garrett geïnteresseerd in de Chinese Naakthond, die vanaf 1870 incidenteel op hondentoonstellingen in Europa en Amerika werd geshowd.

Garrett raakte bevriend met een andere fokker, Debra Woods. Er was echter in die tijd onvoldoende belangstelling voor deze honden om een rasstandaard op te stellen. Pas in 1959 wist Debra Woods samen met Gypsy Rose Lee ze enigszins op de kaart te zetten: hun kennels staan aan de basis van alle Chinese Naakthonden. Toch zou het tot 1991 duren, eer de Chinese Naakthond als apart ras erkend werd.

Vraagtekens

Er is, gezien de vriendschap tussen Garrett en Woods, wel geopperd dat zij Mexicaanse naakthonden zouden hebben gekruist met langharige Europese schoothondjes. Aangezien de fokexperimenten van de dames niet zijn gedocumenteerd, blijft het voorsnog onbekend hoe het ras is opgebouwd en wat er eventueel is ingekruist.

Zeker is dat er in de eeuwen daarvoor, behalve in Midden- en Zuid-Amerika, regelmatig honden opdoken in Europa, Afrika en Azië, die niet of nauwelijks haar hadden. In de 18^e eeuw beeldt de graaf van Buffon er diverse af, waaronder de Turkse naakthond.

In 1891 stelde Elroy Foote in *The Book of the Dog* dat er allemaal verschillende namen voor hetzelfde type hond waren. Hij vroeg zich af of deze, gezien de warme klimaten waarin ze voorkwamen – in China, Midden en Zuid Amerika, Afrika en India - door de evolutie hun haar waren kwijtgeraakt, maar verwierp dit gelijk weer: warme klimaten hadden ook honden met heel dikke vachten. “*Will some Darwin... kindly investigate and give us the why and wherefore*”, vroeg hij publiekelijk.

Ectodermale dysplasie

Pas recent is dankzij onderzoek naar mitochondriaal DNA definitief vast komen te staan dat de Mexicaanse en de Chinese Naakthond niet nauw verwant zijn, althans niet aan moederskant. Interessant genoeg is de Mexicaanse Naakthond bovendien, anders dan de Chihuahua, veel minder Mexicaans dan gedacht: 95% van zijn mtDNA deelt hij met Europese honden. (Van Asch et al. 2013, Vila et al. 1999).

Wat de naakthonden wél allemaal met elkaar gemeen hebben, is een semi-dominant verervende genmutatie van het FOX13 gen, dat mede verantwoordelijk is voor een goede en gezonde opbouw van haren en tanden. Naakthonden hebben door deze mutatie geen of weinig haar. De spaarzame haren die veel naakthonden wél hebben zitten vaak op de kop, maar kunnen ook elders op het lichaam voorkomen. Omdat in de rasstandaard voorschrijft dat haar op kop poten en staart mogen voorkomen, maar niet in grote aaneensloten stukken op het lichaam, worden bij de Chinese Naakthond haren op ongewenste plaatsen nogal eens geëpileerd of geschoren.

Verder hebben naakthonden geen compleet gebit en zwakke, vaak vervormde of gekromde tanden, die ze op latere leeftijd meestal allemaal kwijtraken. Hierdoor wordt deze afwijking ten opzichte van honden met haar en gezonde tanden gezien als een erfelijke aandoening: ectodermale dysplasie. (Drögemüller et al. 2013).

Wetenschappelijke literatuur:

Drögemüller C., et al. (2008) A Mutation in Hairless Dogs Implicates FOXI3 in Ectodermal Development. *Science* 321 (5895), 1462.

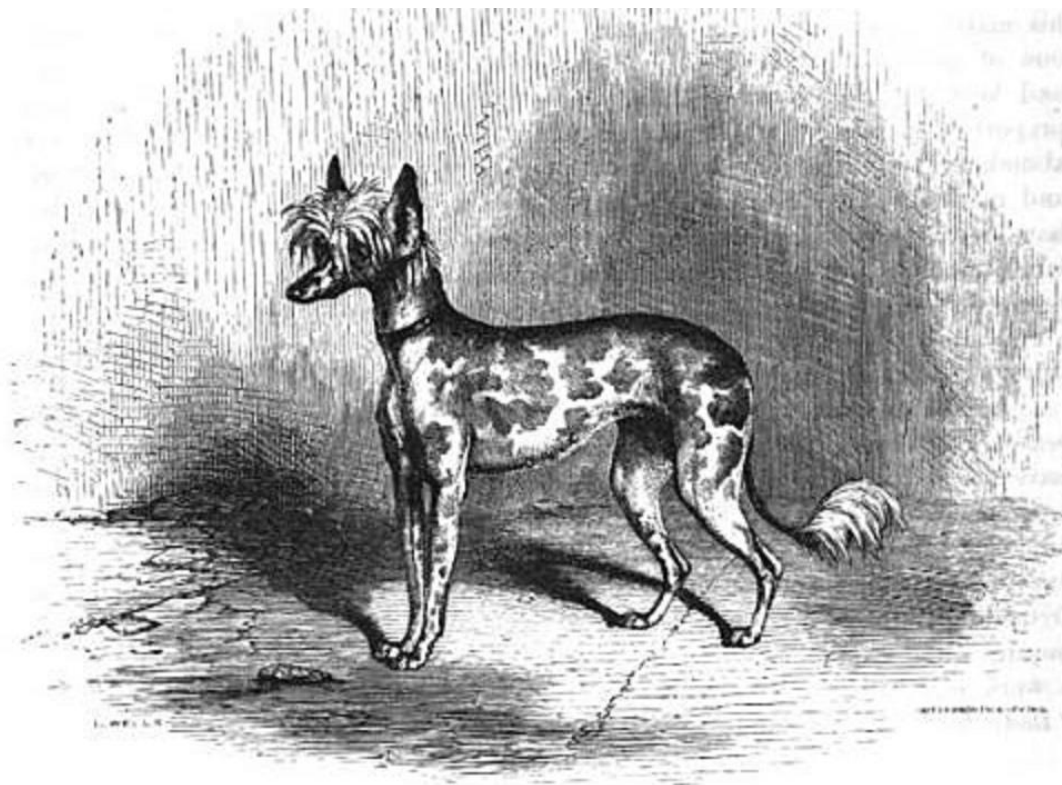
Duffy, D.L., Hsu, Y & Serpell, J.A. (2008). Breed differences in canine aggression. *Applied Animal Behaviour Science* 114, 441–460.

Van Asch et al. (2013). Pre-Columbian origins of Native American dog breeds, with only limited replacement by European dogs, confirmed by mtDNA analysis. *Proceedings of the Royal Society B*. <http://rspb.royalsocietypublishing.org/content/280/1766/20131142.full>

Vilà C., Maldonado J.E., & Wayne R.K. (1999). Phylogenetic relationships, evolution, and genetic diversity of the domestic dog. *Journal of Heredity* 90, 1. 71-77.

Haarloze hond rond 1900

Chinese Naakthond rond 1880.

Pomeriaan rond 1915

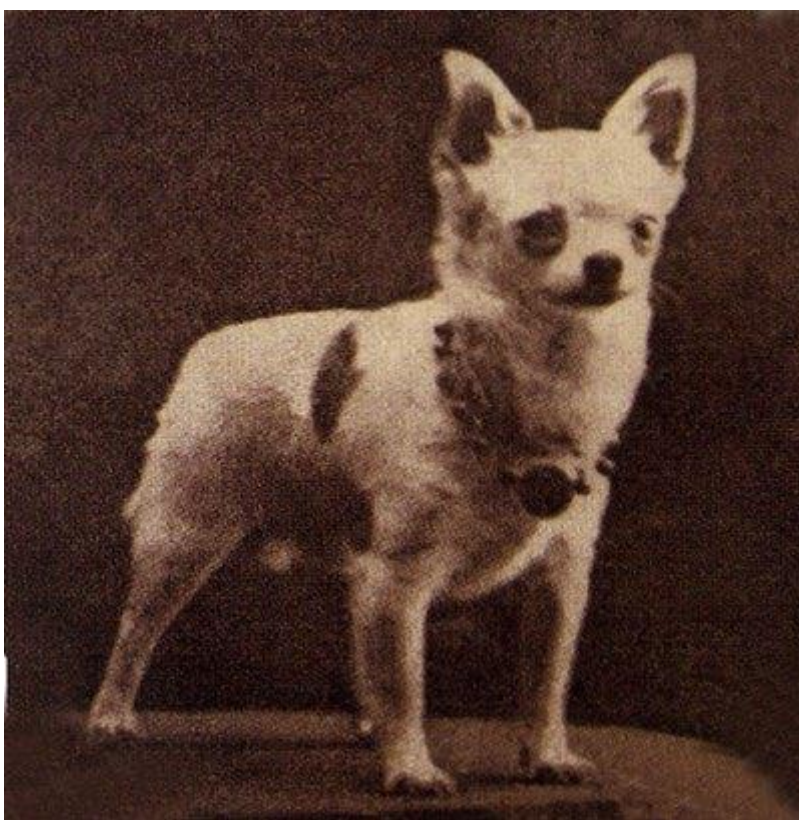

Gina, Koningin Victoria's pomeriaan rond 1890

Marco on the Queen's Breakfast Table", Koningin Victoria's Italiaanse spits Marco geschilderd door Charles Burton Barber in 1893

Een van de eerste chihuahua kampioenen rond 1905